

Är Sverige på väg att bli ett scientistiskt land? | oktober 2009

- - -

Bengt Wadensjö

- - -

Jag satt i moskén i Fisksätra – en förort till Stockholm – en kväll i mars tillsammans med prästen Lennart Jacobs och samtalande med fyra trevliga muslimska pojkar. Samtalet rörde sig kring kulturfrågor och andlighet i olika länder.

– *Hur är det för er att vara muslimer i ett kristet land*, frågade Lennart. Det blev tyst en stund. Så svarade en ung pojke från Eritrea, som går i Nacka gymnasium.

– *Jag upplever inte Sverige som ett kristet land. Alla mina svenska kompisar tror på vetenskapen. Jag kallar dem scientister. Bara jag tror på Gud.*

Den här ordväxlingen speglar i all sin enkelhet situationen just nu i vårt land. ”Vad bryr vi oss om religionen” sjöng Björn Ulvaeus i Allsång på Skansen i somras och alla sjöng glatt – och många tanklöst? med. Förre folkhälsoministern Morgan Johansson skrev för några år sedan i SvD att tron på Gud måste ersättas av tron på vetenskapen om vi skall få en bättre värld. SvD-journalisten Lena Andersson sommarpratade i radio om sin oförmåga att tro på Jesus. Christer Sturmarks profil har jag hört sammanfattas med orden ”det finns ingen Gud och Sturmark är hans profet”. De har lagt beslag på humanismen, ett annat ord för vetenskapstron, och förbiser att även jag är humanist, fast jag är en kristen humanist.

Enligt den amerikanske professorn Ronald F Ingleharts berömda Values Map är Sverige (jämte Japan) ett av världens två mest sekulariserade samhällen. Traditionell religion har en svag ställning och rationella värderingar dominerar.

Idag står slaget om framtidens Sverige – skall det vara kristet eller scientistiskt? Medvetenheten om situationen har svårt att slå igenom i kyrkan. I kyrkomötet och i stiftsstyrelserna läggs mycket energi på en intern maktkamp mellan de folkvalda och anställda eller de folkvalda och prästerna. Det är en sluten värld. Kyrkans Tidning ger väldigt mycket returinformation om utvecklingen i den inomkyrkliga världen.

Perspektivet präglas ofta av en andlig imperieattityd. Vi har sanningen. Vi skall informera om sanningen. Vi måste bli bättre på att nå ut. Människor skall tro som vi förkunnar. Människorna är – medvetet eller omedvetet – till för kyrkan, inte tvärtom.

I sexton år satt jag i kyrkomötet och hörde inlägg som alla hade denna utgångspunkt. Jag fick ofta känslan av att här sitter vi och talar om en självskapad verklighet medan den verkliga utvecklingen flyger ifrån oss som molnen utanför fönstren.

Visst har sker fortfarande många begravningar och många dop i kyrkan. Men alltfler barn som föds blir inte döpta. Det blir allt vanligare med en religionsfri namngivningsceremoni. De barn som inte är döpta förlorar känslan av gemenskap med kyrkan. När de en gång lämnar denna jorden blir det inte lika självklart som det är idag att de skall få en kyrklig begravning. Tendensen har redan börjat. Inte bara borgerliga begravningar utan också helt ceremonifria begravningar blir allt vanligare.

Centrum för samtidsanalys fann det angeläget att göra en landsomfattande undersökning av tro och andlighet i dagens Sverige och uppdrog åt Demoskop att göra den. Nästan tre tusen personer i åldrarna 15-89 år som ingår i Demoskops månatliga telefonomnibus fick svara på våra frågor. Vi genomförde undersökningen i februari 2009 enligt Demoskops beprövade metoder.

Svensken blir skygg inför frågor om sin tro. Tro är ett stort ord att ta i munnen. Det visade sig att nästan hälften (47 %) betecknade sig som icke-troende medan en knapp tredjedel (29 %) betecknade sig som troende. Det är alltså idag fler i vårt land som kallar sig icke-troende än som kallar sig troende.

Nu säger dessa siffror inte hela sanningen. Det finns en känsla hos många av att det finns något bortom denna världen, det finns en känsla för det utsägbara och andliga. Även om 47 % betecknade sig som icke-troende ville bara 14 % beteckna sig som övertygade ateister.

Undersökningen gav oss anledning att upprätta fem grupper utifrån människors olika förhållningssätt till den religiösa dimensionen av tillvaron. De fick beteckningarna Religion, Tradition, Ödestro, Vetenskapstro och Nyandlighet.

Den stora skiljelinjen går mellan dem som är öppna för en andlig dimension i tillvaron och de vetenskapstroende. Vetenskapstron står naturligtvis inte i sig i motsättning till religionen, själv förenar jag utan problem tron på vetenskapen och tron på Gud, men till gruppen vetenskapstroende har vi fört dem som har en nästan religiös inställning till vetenskapen. Vetenskapstron genomsyrar tänkandet hos många i vårt samhälle. Vem vill inte vara vetenskaplig i vår tid? Liksom gnosticisismen en gång influerade på tänkesättet i kyrkan har i våra dagar vetenskapstron gjort det.

Ingleharts Values map bestyrks alltså av vår undersökning. Traditionell religion har en svag ställning. Rationella värderingar dominerar. I några artiklar skall Susanne Wigorts Yngvesson och jag analysera vår undersökning. Jag skall längre fram sluta med några tankar om en kyrklig strategi utifrån det läge vi kartlagt. Spänn fast säkerhetsbältena, nu lyfter vi. ///